

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Lausuntopyyntönne 19.8.2013 Dnro OKM/47/040/2012

Korkeakoulutettujen uutta erikoistumiskoulutuksen kokonaisuutta valmistelevan työryhmän muistiosta: Asiantuntijuus edellä. Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2013:7

Työryhmä esittää uutta, korkeakoulutetuille tarkoitettua asiantuntijuutta syventävää erikoistumiskoulutusta. Koulutusta tarjoaisivat yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Siinä toteutuisi vahva työelämäyhteyttä ja tiivis yhteys korkeakoulujen tieteelliseen toimintaan ja tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Ehdotettu uusi erikoistumiskoulutus korvaisi ammattikorkeakoulujen ammatilliset erikoistumisopinnot ja yliopistojen järjestämän erikoistumiskoulutuksen ja -opinnot.

Koulutuksille ehdotetaan luotavaksi selvät säädökselliset puitteet, jolloin ne muodostaisivat uuden koulutustyyppin tutkintokoulutuksen ja täydennyskoulutuksen rinnalle. Koulutustarjonnan muodostaisivat siten jatkossa tutkintokoulutus, erikoistumiskoulutus ja täydennyskoulutus. Erikoistumiskoulutuksista päättäisivät korkeakoulut yhteistyössä ja yhdessä työelämän edustajien kanssa. Erikoistumiskoulutus perustuisi työelämän ja työelämässä toimivien asiantuntijoiden ja sellaisiksi tähtäävien tarpeisiin. Erikoistumiskoulutuksen laajuudeksi esitetään vähintään 30 opintopistettä.

Uudistuksen ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetyille erikoistumiskoulutuksille esitetään siirtymäaikaa 1.1.2017 asti.

Suomen Kuntaliitto toteaa, että raportissa on hahmotettu ja tiivistetty hyvin korkeakoulutettujen kohtaamia nykyisen koulutusjärjestelmän epäkohtia. On hyvä, jos nykyisiä korkeakoulujen koulutustyyppejä ja -rakenteita pystytään selkeyttämään.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että korkeakoulut päättävät erikoistumisopinnoista yhdessä työelämän asiantuntijoiden kanssa. Olisi myös hyvä, että Suomessa otettaisiin käyttöön Eurooppalainen viitekehys, jotta tutkinnot ovat paremmin tunnistettavissa ja vertailtavissa.

Haasteena on saada uudet erikoistumisopinnot niin laadukkaiksi ja relevanteiksi työelämässä, että tutkinnon jo suorittaneet hakeutuvat näihin koulutuksiin sen sijaan että hakeutuisivat uudestaan tutkintoon johtavaan koulutukseen osaamisensa täydentämiseksi. Tällöin esitetyllä uudistuksella on tärkeä koulutuspoliittinen ja yhteiskunnallinen tehtävä.

Työryhmä on esittänyt erikoistumiskoulutuksen tavoitteita yksilön, korkeakoulujen koulutusjärjestelmän ja työelämän näkökulmasta.

Kuntaliitto toteaa, että työryhmän listaamien tavoitteiden lisäksi on tärkeä nostaa esille kuntien näkökulmasta erikoistumiskoulutusten tarve ja mahdollisuudet muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäväverksteiden muuttamisessa osana palvelurakenneuudistusta. Erikoistumiskoulutuksia suorittaneet sairaanhoitajat, terveydenhoitajat, fysioterapeutit, suuhygienistit ja sosionomit ovat tarpeellisia myös tulevaisuuden palvelurakenteissa. Sosiaali- ja terveydenhuolto kehittyy ja sen mukana myös ammatillisen erikoistumisen tarve lisääntyy ja muuttuu.

Ehdotuksen mukaan koulutusta voitaisiin rahoittaa eri lähteistä. Ensisijaisia rahoittajia olisivat osallistujat ja heidän työnantajansa. Esityksen mukaan erikoistumiskoulutuksesta perittävän maksun suuruudesta päättäisi korkeakoulu. Koulutukseen voidaan ohjata myös julkista rahoitusta yhteiskunnan tarpeiden mukaisesti.

Kuntien edustajana Suomen Kuntaliitto toteaa, että kuntien tehtävien ja kustannusten ei tule lisääntyä työryhmän ehdotusten myötä. Raportista ei riittävän selvästi ilmene, mitä julkista rahoitusta koulutukseen on tarkoitus käyttää työnantajien ja opiskelijoiden oman rahoituksen lisäksi.

Kustannusten kattaminen tulee suunnitella huolellisesti ja turvata myös työnantajien korvaukset, kun heidän kustannuksellaan koulutetut työntekijät syystä tai toisesta vaihtavat työpaikkaa.

Raportin sivulla 49 todetaan, että erikoistumiskoulutuksen opiskelijoihin sovellettaisiin soveltuvien osin tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoita koskevia säädöksiä.

Ilmaisu on epätarkka ja jättää lukijan kysymään, mitä tämä tarkoittaa rahoituksen kannalta. Aiemman tekstin perusteella oletettavasti tarkoitetaan, että sellaisissa tapauksissa, joissa erikoistumiskoulutus voi olla osa tutkintoa, koulutus olisi maksutonta.

Opettajankoulutusta ja ammatillista opettajankoulutusta ei tule määrittellä erikoistumiskoulutukseksi. Opettajaksi on mahdollista opiskella moninaisia reittejä pitkin. Näin tulee olla jatkossakin. Opettajankoulutus on opettajan ammattiin valmistavaa koulutusta, ei täydentävää tai erikoistavaa koulutusta. Pedagogisten opintojen muuttaminen erikoistumiskoulutukseksi muuttaisi merkittävästi myös alan työvoiman tarjontaa ja on siten merkittävä työmarkkinakysymys.

Sivulla 29 ja 46 mainitaan, että erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen siirtyessä sosiaali- ja terveysministeriön vastuulle koulutuksen tutkintomuotoisuudesta luovutaan.

Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksen sisältö säilyy kuitenkin ennallaan. Valtioneuvoston äskettäin uudistetun asetuksen koulutusta koskevat määräykset siirtyvät sellaisenaan sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen.

Erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkäri- koulutus tapahtuu palvelujärjestelmässä. Erikoistuja suorittaa käytännön koulutuksen työskentelemällä yliopiston hyväksymässä erikoisalan koulutukseen tarkoitetussa virassa, toimessa tai tehtävässä erikoislääkärikoulutuksesta annetun asetuksen mukaisen ajan. Erikoislääkärikoulutuksessa palvelun pituus on viisi tai yleensä kuusi vuotta ja erikoishammaslääkärikoulutuksessa vähintään kolme vuotta. Lisäksi koulutettava osallistuu toimipaikkakoulutukseen sekä yliopiston järjestämään teoreettiseen koulutukseen ja suorittaa erikoislääkärikuulustelun. Valvira myöntää koulutuksen suorittaneille erikoislääkäri- tai erikoishammaslääkäri- pätevyys.

Raportissa todetaan (s.49) että koulutuksen rahoituksen kannalta joustavuus tarkoittaa, että useampien rahoituskanavien käyttäminen on helpompaa, ja että erikoistumiskoulutukseen voidaan ohjata julkista rahoitusta eri ministeriöistä sen mukaan, miten ne omilla hallinnonaloillaan arvioivat olevan osaamistarpeita ja alan kehittämistarpeita (s.51).

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että esityksen erikoistumiskoulutuksen rahoittamista (kpl 4.9) selkiytetään.

Rahoitusta koskevasta tekstistä ei riittävän yksiselitteisesti ilmene, milloin koulutus on työnantajan ja/tai opiskelijan itsensä maksamaa, milloin mahdollisesti eri ministeriöiden rahoittamaa ja miten rahoitus silloin suunnitellaan, anotaan ja myönnetään. Lukijalle ei myöskään tule selväksi, milloin koulutus luetaan tutkinnon osaksi, ja täten maksuttomaksi ja kuka tämän tulkinnan tekee. Koulutuksen kustannuksista olisivat myös kunnat työnantajina esityksen mukaan vastuussa.

Päärahoittajia ovat esityksen mukaan koulutukseen osallistujat ja heidän työnantajansa.

Valtion rahoituksen voidaan ennakoida vähenevän vuonna 2017 käynnistämisvaiheen rahoituksen päättymisen jälkeen. Eri ministeriöiden sitoutuminen koulutuksen rahoitukseen jätetään esityksessä avoimeksi, joten valtion osallistuminen rahoitukseen jää epäselväksi. Opintopisteiden ottaminen rahoitusmalliin edellyttää tiedonkeruun käynnistämistä.

Koulutuksen maksullisuudesta/maksuttomuudesta opiskelijalle ja esim. siitä, kuinka monta tutkintoa yksilö voi peräkkäin suorittaa yhteiskunnan rahoittamana, olisi tarpeen käydä laaja yhteiskunnallinen keskustelu. Tämä tulisi tehdä käsittäen koko koulutusjärjestelmä. On ongelmallista, että otetaan tarkasteluun vain yksi koulutusjärjestelmän osa kerrallaan, kuten nyt erikoistumiskoulutus.

Sivulla 52 todetaan, että erikoistumiskoulutuksen ensisijaisia rahoittajia ovat työnantajat ja koulutukseen osallistuvat henkilöt. Eri ministeriöt voivat ohjata koulutukseen rahoitusta alakohtaisten ja yhteiskunnallisten tarpeiden mukaisesti.

On ongelmallista, jos palvelujärjestelmän toimivuuden ja osaamisen ylläpidon edellyttämät koulutukset muuttuvat täysikatteellisesti maksulliseksi liiketoiminnaksi. Jos on ajateltu, että erikoistumiskoulutus muuttuu liiketoiminnaksi, tulee kilpailunäkökulma ottaa huomioon.

Opintomahdollisuuksista on tarpeellista ja tärkeää huolehtia myös siinä tapauksessa, että aikuisopiskelijalla ei ole itsellään mahdollisuutta rahoittaa kallista koulutusta eikä rahoittajaa löydy muualtakaan.

Aikuiskoulutustutkimus 2012 osoittaa mm., että keskimääräistä enemmän henkilöstökoulutuspäiviä palkansaajaa kohden on ylemmillä toimihenkilöillä, korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla sekä suurissa yrityksissä työskentelevillä, ja ero naisten ja miesten täydennyskoulutuksen välillä on edelleen kasvanut. Yhteiskunnan koulutuksellinen segregaatio näyttäisi olevan näin voimistumassa. Tämän suunnan ehkäiseminen on tärkeää.

Nykytilan arvioinnissaan työryhmä toteaa, että tarjolla olevien koulutusten asema ja rahoituspohja vaihtelee suuresti.

Uudessa esityksessä piilee sama vaara. Maksuperusteisiin on syytä kiinnittää huomiota opintoja suorittavien yhdenvertaisuuden kannalta. Nyt esityksen perusteella näyttäisi että on ilmeisenä lopputulemana, että *samasta koulutuksesta* peritään eri opiskelijaryhmiltä ja mahdollisesti eri paikoissa hyvinkin erisuuruisia maksuja, ja joissakin tapauksissa ei peritä lainkaan.

SUOMEN KUNTALIITTO

Marja Lahtinen
kehittämispäällikkö
yksikön johtajan varahenkilö

Hannele Salminen
kehittämispäällikkö